15/01/2023

Εκκλησία της Κύπρου: Το ενωτικό δημοψήφισμα του 1950 και γιατί καταργήθηκε η επέτειος

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Ηταν 15 Ιανουαρίου του 1950, όταν η Εκκλησία στην Κύπρο διεξήγαγε δημοψήφισμα για την ένωση με την Ελλάδα.

- ***Της Δέσποινας Σωτηρίου***

Το δημοψήφισμα, βάσει του οποίου οι Έλληνες της **Κύπρου** εκλήθησαν να τοποθετηθούν ως προς την επιθυμία τους ή μη για **Ένωση** με την **Ελλάδα** αποτέλεσε γεγονός – σταθμό στη σύγχρονη ιστορία της **Μεγαλονήσου**. Στην πραγματικότητα αποτέλεσε την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια της **Λευκωσίας** για διεθνοποίηση του αιτήματος της **Ένωσης**.

Συμμετείχε το 95,7% των Ελληνοκυπρίων

Την ιδέα για διενέργεια δημοψηφίσματος υλοποίησε, η **Εκκλησία της Κύπρου**.
Ειδικότερα η **Ιερά Σύνοδος** σε συνεδρίασή της στις 18 Νοεμβρίου του 1949, με τον μετέπειτα **Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ΄** να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, αποφάσισε τη διενέργεια δημοψηφίσματος και ο **Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β΄** ζήτησε από τον **Βρετανό κυβερνήτη Andrew Wright** όπως η αποικιακή κυβέρνηση αναλάβει τη διοργάνωσή του.
Εκτός από την άρνηση του κυβερνήτη, η αποικιακή κυβέρνηση ενημέρωσε τον **Αρχιεπίσκοπο** ότι δεν ετίθετο θέμα αλλαγής του καθεστώτος στην **Κύπρο** και το όποιο αποτέλεσμα τυχόν δημοψηφίσματος δεν θα είχε καμία απολύτως σημασία.
Λίγες μέρες αργότερα, ο **Αρχιεπίσκοπος** με εγκύκλιό του προς τον κυπριακό λαό ανακοίνωσε την απόφαση για διενέργεια δημοψηφίσματος:

«Κυπριακέ λαέ, καλείσαι όπως ηνωμένος και αδιάσπαστος επιτελέσεις και τώρα το προς την δούλην πατρίδα σου καθήκον μετ' ενθουσιασμού. Δι' Ενωσιν και μόνον Ενωσιν ηγωνίσθης επί τόσα έτη. Ενωσιν και μόνον Ενωσιν καλείσαι να επισφραγίσεις διά της ψήφου σου. Εμπρός Κύπριοι, όλοι εις τα επάλξεις διά την μάχην του Δημοψηφίσματος, διά την εθνικήν μας αποκατάστασιν, διά την Ενωσιν με την αθάνατον Μητέρα Ελλάδα».

Συλλογή υπογραφών

Το δημοψήφισμα που στην ουσία ήταν συλλογή υπογραφών πραγματοποιήθηκε σε δύο συνεχόμενες Κυριακές, στις 15 και 22 Ιανουαρίου 1950. Η συλλογή των υπογραφών έγινε έξω από τις εκκλησίες και άρχισε μετά την κυριακάτικη δοξολογία.

(Στιγμιότυπο από τη συλλογή υπογραφών. Πηγή: Λεμεσού Μνήμες)

Οι συμμετέχοντες είχαν την επιλογή να υπογράψουν σε ένα από τα ακόλουθα δύο έντυπα:

«ΑΞΙΟΥΜΕΝ, ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» ή «ΕΝΙΣΤΑΜΕΘΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ».

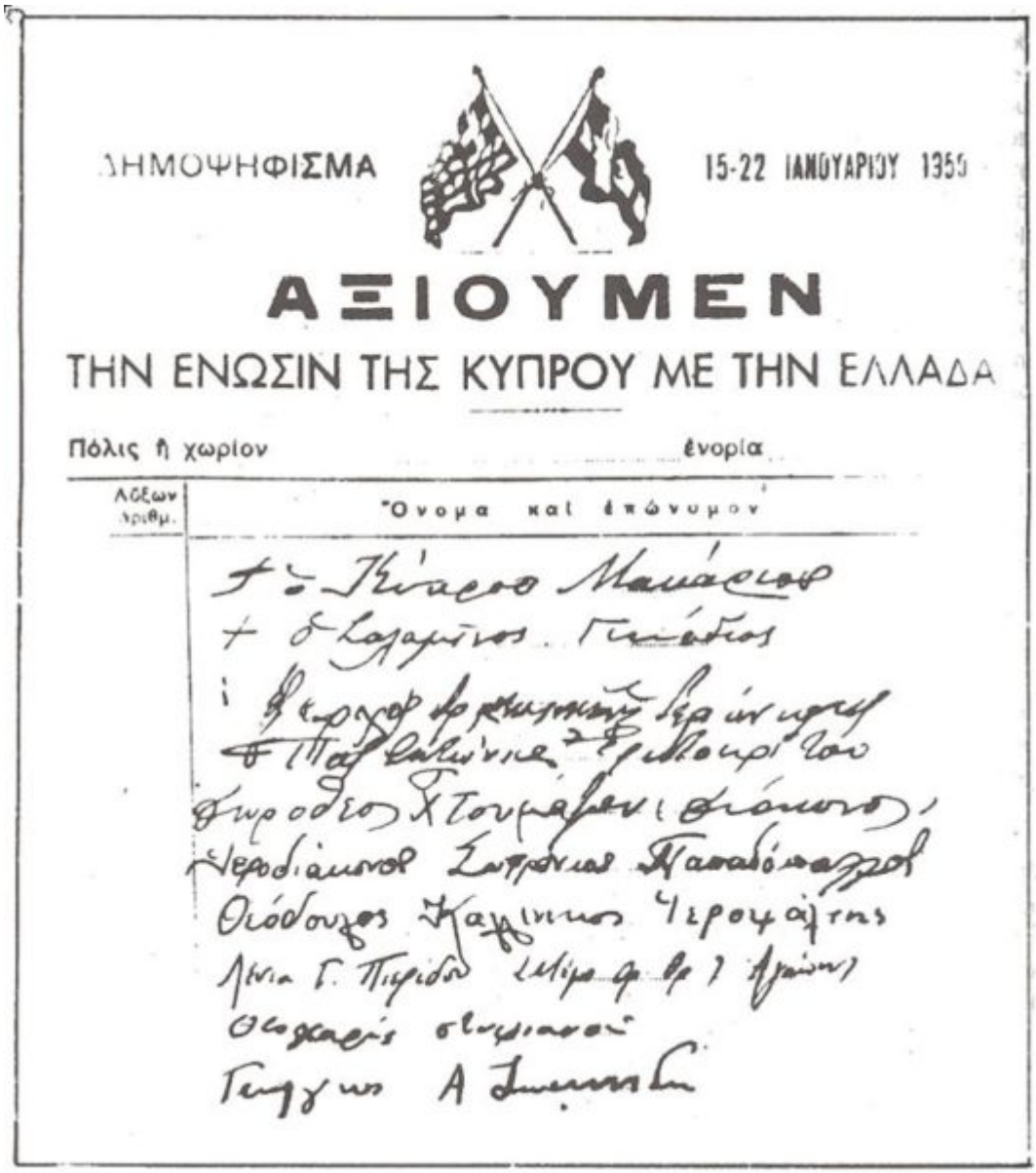

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ἢ χωρίον ..... ἐνορία .....

Ἀξέων ἀριθμ.	Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον
	† ὁ Κύπρου Μακάριος
	† ὁ Λεμεσσοῦ Γερμανός
	ὁ ἐπίσκοπος Κερύνειας [illegible]
	† Παφίας Ἐπιφάνιος
	Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης
	Ἀρχιμ. Σωφρόνιος Παπαδόπουλος
	Θεόδουλος Καθηγούμενος Ἱερομόναχος
	Μονὴ Γ. Πηγαδιῶν [illegible]
	Θεοφιλὴς οἰκογένεια
	Γεώργιος Α. [illegible]

Συνολικά υπέγραψαν 215.108 άτομα επί συνόλου 224.757 Ελλήνων της **Κύπρου** που είχαν δικαίωμα υπογραφής, ποσοστό 95,7%. Υπέρ υπέγραψαν και κάποιοι Τουρκοκύπριοι αν και η ηγεσία τους ήταν ενάντια στην προοπτική της Ένωσης.

(Για πρώτη φορά ψήφισαν και γυναίκες)

Στο πρωτοσέλιδο της 17ης Ιανουαρίου 1950, η **«Καθημερινή»** έγραφε σε εκτενές της αφιέρωμα «Πώς ο κυπριακός λαός εψήφισε την Ενωσιν».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ο ΔΙΧΑΣΜΟΣ

ΠΩΣ ΔΕΝ ΕΓΙΝΕΝ Ο ΤΡΙΤΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΠΩΣ Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΨΗΦΙΣΕ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ

Ο έκτακτος απεσταλμένος της εφημερίδας, Χ. Παπανικολάου, περιγράφει τι συνέβαινε στις 15 Ιανουαρίου, ημέρα του δημοψηφίσματος, στη **Λευκωσία**.

«Εις τα πρόσωπα των προσερχομένων να ψηφίσουν ήτο ζωγραφισμένη η χαρά, διότι τους εδίδετο η ευκαιρία να εκδηλώσουν κατά τρόπον πλέον επίσημον την επιταγήν της εθνικής των συνειδήσεως, αλλά και η ελπίς ότι το δημοψήφισμα θα

αποτελέση την αφετηρίαν ενός συστηματικού αγώνος προς πραγματοποίησιν των εθνικών των ονείρων. Πλείστοι εις τας πόλεις και τα χωρία υπέγραφον τα δελτία του δημοψηφίσματος γονυκλινείς και δακρύοντες».

«Εις τας οδούς των πόλεων και των χωρίων δεν εκυκλοφόρουν, όπως τας άλλας ημέρας, Βρεταννοί στρατιώται. Διότι ήσαν συγκεντρωμένοι εις τα στρατόπεδά των και ετέλουν εν επιφυλακή. Αλλά και οι Βρεταννοί δημόσιοι υπάλληλοι δεν εκυκλοφόρουν χθες εις τας οδούς των πόλεων προς αποφυγήν παρεξηγήσεων. Παρέμειναν εις τας οικίας των και τας λέσχας των μέχρι της νυκτός», σημειώνει η «Κ».

Επίσης μέσα από τις σελίδες της «**Καθημερινής»**, ο **Σάββας Λοϊζίδης** θα γράψει λίγες ημέρες αργότερα:

«Εις δύσκολον θέσιν θα ευρεθή η ελληνική διπλωματία, αν παραστή ανάγκη ξένον κράτος να εμφανίση το Κυπριακόν ζήτημα ενώπιον των Ηνωμένων Εθνών. Επίσης εις δύσκολον θέσιν θα ευρεθή η αγγλική κυβέρνησις εκ της διεθνούς προβολής του κυπριακού ζητήματος».

Τα αποτελέσματα

Στις 29 Ιανουαρίου, η **Ιερά Σύνοδος** ανακοίνωσε τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος:

Πανηγυρικώς ούτω και θριαμβευτικώς διετρανώθη και ενώπιον πάντων, ενώπιον Κυβερνήσεων και λαών, διεκηρύχθη η μοναδική, ομόθυμος, στερρά και αδάμαστος θέλησις του Ελληνικού Κυπριακού λαού... όπως ενωθή μετά της ελευθέρας Μητρός Ελλάδος».

Στις αρχές Μαρτίου 1950, η **Εκκλησία της Κύπρου** αποφάσισε την αποστολή πρεσβείας στο εξωτερικό, και πιο συγκεκριμένα σε **Αθήνα**, **Λονδίνο** και **Νέα Υόρκη**, για ενημέρωση για τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος και προώθηση του στόχου της **Ενωσης**.

(Η υποδοχή της πρεσβείας στην Αθήνα στις 20 Μαΐου 1950 από τον αθηναϊκό λαό. Αρχείο Κ. Μεγαλοκονόμου)

Τέλος στην επέτειο

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος δεν έγινε αποδεκτό από την **Αγγλία** και την τότε **ελληνική Κυβέρνηση**, και, από τότε, την 15ην Ιανουαρίου κάθε χρόνο, μέχρι το 2017, γίνονταν εκδηλώσεις προς τιμήν της ημέρας του δημοψηφίσματος.
Στις αρχές του 2017, μετά την πρόκληση πολιτικής κρίσης στην **Κύπρο**, που επηρέασε τις συνομιλίες **Αναστασιάδη-Ακιντζί** για λύση του κυπριακού προβλήματος, ο **Τ/κ ηγέτης Μουσταφά Ακιντζί** (για το **ΑΚΕΛ** και τον **ΔΗΣΥ** μετριοπαθής) αξίωσε την κατάργηση των εορτασμών μνήμης και τιμής του **Ενωτικού Δημοψηφίσματος** του 1950.
Στις 10 Φεβρουαρίου 2017, η **Βουλή της Κυπριακής Δημοκρατίας** ενέκρινε τροπολογία που εισηγήθηκε το **ΕΛΑΜ** και αφορούσε τη μνημόνευση του **Ενωτικού Δημοψηφίσματος** του 1950 στα σχολεία και υπέρ της οποίας ψήφισαν όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα εκτός από τον **ΔΗΣΥ**, που τήρησε αποχή, και το **ΑΚΕΛ** που καταψήφισε.
Στις 8 Απριλίου 2017, η Βουλή υπερψήφισε διάταξη, η οποία ακύρωσε την προηγούμενη τροπολογία του **ΕΛΑΜ**, με ψήφους του **ΔΗΣΥ** (πλην δύο βουλευτών) και του **ΑΚΕΛ**.